

kjer se v Škofjeloškem pasijonu omenja glasba. Avtor ugotavlja, da je bila glasbena spremljava najspremenljivejši del te prireditve, odvisna vsakič od trenutno nastopajočih glasbenikov. Domnevamo lahko o enoglasnem petju ob spremljavi prenosnih orgel, oratorijske rešitve pa je taka igra lahko dobila v krogu ljubljanske Akademije filharmonikov, čeprav za Škofjeloški pasijon J. Höfler dvomi, da bi takšna povezava obstajala.

Marko Marin pa je strnil svoja spoznanja o Škofjeloškem pasijonu kot znamenju časa. Nanizal je vrsto od poprej znanih podatkov, se kratko pomudil pri prednikih, ki so se ukvarjali s tem delom. Tako je razgrnil problematiko v zvezi s Škofjeloškim pasijonom in okoli njega vse do tržaške uprizoritve pred več kot dvajsetimi leti. Pri gradivu, kjer se je z oddaljenostjo časa marsikaj zabrisalo v spominu, morda tudi zgubilo, pride nujno do različnih gledališč. Vendar ni bil Marinov namen, da bi svoje dodal v polemičnem osiru, ampak ga zanimajo tista zgodovinska dejstva, »ki nam lahko besedilo približajo za današnjo rabo.« Odklanja igro v duhu časa kot spokorno procesijo. Marina zanima gledališka obnova tega dela, znamenja daljnih preteklih uprizoritev govoriijo za gledališkost. Goran Schmidt pa je opredelil pojem duhovne drame in dal niz odbranih od-

lomkov, ki se navezujejo na srednjeveške gledališke igre in uprizoritev ter tako vsebinsko dopolnil tista vsebinska težišča, ki so neposredno ali posredno v zvezi s Škofjeloškim pasijonom. Ob koncu bo bralca presenetila novela Ivana Preglja Vesela ekloga. Vsebina tega dela iz 1926. leta namreč pripoveduje z leposlovno začrtanostjo drobec iz življenja, ko so izvajali pasijonsko igro. Ta svojstveni dodatek svojstveno zaključí knjigo. Po formatu je knjiga drugačna, kot smo jih vajeni, vendar v tej obliki kar najbolj ustrežna za vzporedno dramsko besedilo, hkrati pa se tudi ujema s formatom Kondorjeve knjižnice.

Predstavitev knjige o Škofjeloškem pasijonu je bila premišljena in učinkovita. Prav je, da so dijaki raznih šol prišli v Cankarjev dom in podoživljali odlomka iz igre, kot so ju igralsko interpretirali študenti igralske akademije. Zagotovo bi tako prakso vsaj občasno kazalo ponoviti tudi v prihodnje. Čeprav gre za zgodovinsko oddaljeno delo, ki ima dandanes predvsem zgodovinsko mesto, bi vse ostalo zgolj pri predstavitveni podobi, ko ne bi z igralsko obogatitvijo animirali navzočih. Zdi se, da je uspelo tisto, o čemer pravimo, da je kamenček iz naše književne zgodovine postavljen na svoje mesto.

Igor Gedrih

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

V deseti številki reških Dometov objavlja Damir Miloš igro z naslovom *Sončnice*. Zvane Črnja je z naslovom *Ive iz one pesmi* napisal nekaj spominov na Iva Mihovilovića. Pripoved je iz zbirke *Resnične zgodbe*. V napovedih za nove knjige iz knjižnice Dometi je navedeno tudi delo *Književna srečanja z drugimi*, ki ga je napisal Jože Pogačnik. Ljubinka Kaprowicz piše o posvetovanju na temo Narodne manjšine in kulturna izmenjava na obmejnem območju: primer Julijske kra-

jine. Na posvetovanju je tudi sama sodelovala. Tako med drugim v sestavku *Slovinci in Istrani v Trstu* poroča: »Ko je Carlo Tullio Altan naštel tri vrste možnih razmerij med italijansko večino in slovensko narodno manjšino v Julijski krajini (pasivna združitev, osamitev in dejavna združitev), je opozoril, da lahko samo dejavna združitev, ki jo razumemo kot mirno postavljanje manjšine nasproti narodni večini v znamenju skupnega hotenja, kakršnega tvori ohranjanje etnične posebnosti manjšine, ustvari temelj odnosom, ki jih označuje obojestranski interes. Stvaren prispevek takšnemu razu-

mevanju stvari sta dali poročili Darka Bratina, direktorja Slovenskega raziskovalnega inštituta, in Giovannija Radossija, direktorja Centra za zgodovinske raziskave iz Rovinja. Razprava, ki se je porodila iz tako zastavljenega in predloženega posvetovanja, je dokazala, da se je treba o vprašanih narodnih manjšin stalno posvetovati, da jih je treba stalno zastavljati in jih imeti za trajno živa, pa so zato ugotovili, da je bilo to posvetovanje samo prvi korak k splošni razpravi in povsem logičen,« piše med drugim Ljubinka Kaprowicz.

Prva številka banjaluškega časopisa Putevi prinaša izčrpen prispevek o sodobni slovenski poeziji. Milosav Slavko Pešič, dober poznavalec slovenske književnosti, je pripravil izbor, ga kratko komentiral in prevedel po več pesmi, ki so jih napisali Nevin Birsa, Andrej Brvar, Lidija Gačnik, Alojz Gradnik, Jure Detela, Jaša Zlobec, Alojz Ihan, Milan Kleč, Tone Kuntner, Svetlana Makarovič, Mirjam Novak, Ivo Svetina in Ervin Fritz. Prepesnjevalsko pero se mu ni izneverilo niti pri pesmih Makarovičeve in Novakove niti pri Gradnikovih in Fritzevih, ki so po obliki najzahtevnejše. V tej številki je med drugim še esej o jeziku, *Neodkriti jezik*, ki ga je napisal Miodrag Pavlovič. Veselko Koroman pa je prispeval kritični zapis z naslovom *Kritika in poezija*.

Dvojna številka mostarskega časopisa Most (64–65) prinaša med drugim tudi prispevek dr. Selme Koluder Ferovičeve o razvoju glasbene vzgoje in izobraževanje v Hercegovini od leta 1878 do 1980. Za nas je zanimivo, da so bili tu že v prejšnjem stoletju seznanjeni z deli Davorina Jenka in Gustava Ipavca, saj so jih na koncertih učiteljišč in gimnazij tudi javno izvajali. Vladimir Čerkez piše v sestavku z naslovom *Svetlosti in sedenja*

po temnicah razklenjevalca okov. To je pravzaprav Čerkezovo predavanje, ki ga je imel lani na zborovanju o delu Đura Pucarja Starega. Soborec Vladimir Čerkez mu je tudi napisal pesnitev *Razklenjevalec okov*, ki je tudi objavljena. Zaim Topčić objavlja črtico z naslovom *Zvezda na nebesnem šotoru*. Izšla bo v knjigi *Noči, dnevi pozabe*.

*

V drugi številki beogradske Književnosti Vladeta Jerotića v sestavku *Kultura in nevroze* opominja na drugačne poglede na kulturo, kot je Freudovo razumevanje, in sicer tudi na tiste, ki prihajajo spod peresa naravoslovcev. Miroslav Toholj objavlja novelico z naslovom *Deček z zlatimi zobmi*. Stojan Đorđić pa se je v oceni z naslovom *Carski delirij* lotil Ruplovega romana *Maks*, ki je predlanskim izšel pri beograjski Prosveti. Stojan Đorđić je med drugim zapisal: »Po kate rikoli poti se odpravimo skoz umetniško sestavo in pomene tega romana, se pojavi vtis, da bo ostalo marsikaj neobsežnega in nepojasnjenega. Tudi to delo, kakor se najpogosteje dogaja s sodobnimi deli, »obsoja« svojega bralca in razlagalca na enostransko, na to, da med prebiranjem izbere eno izmed možnih razlag, odvisno od svoje literarne in življenjske izkušnje ali pa od svojih bralskih nagnjenj. Ko prebira in si razlaga ta roman ter odkriva njegove pomene, je v položaju, da odkriva svoje sledove, kar poraja tudi vtis o neobhodno enostranskem pristopu k delu... Ko Rupel piše o določenih dogodkih iz preteklosti, se potrjuje kot pisatelj v meri, v kateri mu uspe svojo projekcijo sprostiti zgodovinskih okvirov in meril, to je tistega, kar se je kot podoba in ocena teh dogodkov oblikovalo v zgodovini (politični zgodovini) pa tudi v drugih oblikah zgodovinskega spomina. Čeprav se snov prve zgodbe nanaša na preteklost, Rupel ne ravna kot pisatelj zgodovinskega romana, to je, ne piše zato, da bi ponudil kako novo rekonstrukcijo dogodkov,

ampak zato, da bi z zgodovine odstrl določeno zgodovinsko projekcijo in da bi v usodah, ki pripadajo preteklosti, odkril razmerja človeškega in nečloveškega«, piše med drugim Stojan Đorđić v Književnosti.

V Vidmu v Furlaniji je izšla druga številka trojezičnega časopisa *Mittelleuropa*. V uvodu so na ogled posnetki ptujskih stavbarskih starožitnosti, ki jih pospremlja besedilo z naslovom *Večni Ptuj*, kar je pripravil Damjan Gale. Iz njega izvemo nekaj o zgodovinskem razvoju ptujske naselbinske kulture. Devana Jovan, časnikarka, ki na Radiu Koper-Capodistria spremlja dogajanja v skupnosti Alpe Jadran, ugotavlja v prispěvku *Slovenska izbira*, da se je koprsko pristanišče, ki je v okviru jadranskih pristanišč novost, razvilo v zadnjih tridesetih letih in z njegovim povečanjem je znatno naraslo tudi število prebivalcev. V istem času je pristanišče, v katerem na leto preložijo približno štiri milijone ton blaga, dobilo nove terminale za zabojnike, za les in za ladje s tovorom motornih vozil. Južno od istrskega polotoka dajejo prednost reškemu pristanišču, skozi katero gre na leto 20 milijonov ton blaga, srednjeevropske države, kot sta Češko-slovaška in Madžarska. Kljub specializiranosti se pa tudi med pristanišči iste države, kot piše Devana Jovan, pojavlja precejšnje tekmovanje. Treba bi bilo pač sodelovati, o čemer so govorili tudi na srečanju v Budimpešti. O tem poroča tudi Rezső Bajusz v članku z naslovom *Soočenje štirih pristanišč*. Med takimi članki pa se pojavlja povest Cirila Kosmača *Kruh*, ki jo je v italijanščino prevedla Rita Dujonovič. Naš književnik je italijanski javnosti v tej številki časopisa *Mittelleuropa* predstavljen kot ena najpo-

membnejših osebnosti slovenske književnosti našega stoletja. Povest, ki je izšla že pred 41 leti, pa lahko tukaj preberemo tudi v izvorniku. V zaglavju Srečanja, ki ga pripravlja Severino Faccin, lahko na prvem mestu preberemo novice iz Slovenije in Hrvaške. Poroča o nizu koncertov, ki jih prireja v Cankarjevem domu v Ljubljani Simfonični orkester Radia Ljubljana. V aprilu, ko se sklene zimski krog koncertov, navaja kot dirigenta na dveh koncertih Christiana Kluttiga, kot solista pa pianista François-Joëla Thiolierja. Severino Faccin pa piše tudi o dejavnosti ljubljanske Moderne galerije. V sestavku z naslovom *Salzburška zamisel* poroča arhitekt Dietmar Steiner o načrtih za posege v salzburško mestno jedro, pri čemer sodeluje z Borisom Podreccom. V uredniškem zaznamku z naslovom *Kazalci na uri* pa med drugim lahko preberemo tudi tole: »Kazalcem ni nikoli uspelo kazati ure, ki bi bila naklonjena pristaniščem severnega Jadrana. Kakor je dobro znano, v preteklih časih ni bilo vedno tako. Nekoč, v prejšnjih stoletjih, so se kazalci ustavljali prav pri Benetkah, pri Trstu, pri Reki, pri Splitu. Morda sedaj, ko se bližamo koncu drugega in smo na pragu tretjega tisočletja, stopamo v novo dobo, v kateri se kazalci skladno s sedanjim ritmom in z moderno tehnologijo, ne bodo smeli več ustaviti nikjer. To bi moralo jamčiti bolj uravnotežen, bolj demokratičen, bolj pravičen razvoj za vse. Če gledamo na stvari iz tega zornega kota, potem lahko rečemo, da bodisi tekmovanje med Benetkami in Trstom, med Trstom in Reko ali Koprrom, kakor neuspehi raznih poskusov za doseg sporazumne specializacije, v katerih so mnogi videli glavni vzrok zastojanja, izvirajo iz usodne kratkovidnosti tistih, ki so verjeli v večnost nekaterih delitev in so hoteli osnovati na njih večne privilegije, a prav tako tudi večno obrobnost,« piše med drugim v drugi številki videmskega časopisa *Mittelleuropa*.